

O SYNODE ŽILINSKEJ.

K TRISTOROČNEJ PAMIAATKE,
svätenej roku Pána 1910.,

napísal

JUR JANOŠKA,
ev. a. v. farár vrbickosvätomikulášsky.

V Liptovskom Sv. Mikuláši.
Nákladom vydav. a kníhkup. úč. spolku „Tranoscius“.
1910.

O SYNODE ŽILINSKEJ.

K TRISTOROČNEJ PAMIAATKE,
svätenej roku Pána 1910.,

napísal

JUR JANOŠKA,

ev. a. v. farár vrbickosvätomikulášsky.

V Liptovskom Sv. Mikuláši.

Nákladom vydav. a kníhkup. úč. spolku „Tranoscius“.
1910.

F 1421

n. n. 2004

D₃ SD 2342 6

Tlačené v knihtlačiarňi F. Klímeša v Liptovskom Sv. Mikuláši.

Ako bolo pred žilinskou synodou.

Až do roku 1610., v ktorom bola pamätná cirkevná synoda v Žiline, cirkev naša evanjelická podľa augšpurského vyznania v Uhrách nemala vlastného sriadenia. Evanjelickí kňazia, nemajúc svojich vlastných predstavených, dobrovoľne zotrúvali v odvislosti od vyšších katolíckych hodnostárov. A títo chovali sa k nim za dlhé časy ešte dosť dobroprajne. I plat, takzvaný census cathedraticus, evanjelickí kňazia dávali katolíckym biskupom dobrovoľne. Dobrá shoda medzi oboma stranami bola zpočiatku nerušená. Na mnohých miestach i katolícki farári prislúhovali Večeru Pánovu evanjelikom pod obojím spôsobom.

Ale tieto ešte dosť znesiteľné pomery premenily sa dosť skoro, keď rímskokatolícke vyššie duchovenstvo začalo vždy prikrejšie vystupovať proti evanjelikom. A keď prišlo i k verejným, otvoreným srážkam, k zakazovaniu evanjelickej bohoslužby, k vyhánaniu evanjelických farárov a učiteľov a k odoberaniu evanjelických chrá-

mov a majetkov, ako sa to stalo roku 1604. s evanjelikmi v Košiciach, evanjelici nútení boli hľadať pomoc u cisára Rudolfa. Ale keď ani kráľ, ani snem nechceli ochrániť evanjelikov pred krivdami a útiskami, títo obrátili sa o pomoc ku Štefanovi Bočkayovi, kniežaťu sedmohradskému. — Bočkay pritiahol s vojskom do horných stolíc Uhorska, napadnul a premôhol vodcu Rudolfovho vojska, Barbiána, a víťazne preniknul cez Prešporok až k Morave, — takže Rudolf, krem toho v dolnom Uhorsku tiesnený Turkom, hotový bol uzavrieť pokoj. Pokoj tento bol r. 1606 vo Viedni uzavretý. Ním bola evanjelikom svoboda náboženská zabezpečená.

Ustanovenia viedeňského pokoja boly vzaté do krajinských zákonov na sneme v Prešporku r. 1608. Zvlášte ale vyslovené bolo zákonom i to, že „aby sa predišlo všetkej nenávisti a sporom medzi stavami, nariaďuje sa, aby každé náboženstvo malo svojich predstavených, alebo superintendentov.“

Pravým dobrodením Božím pre cirkev našu v tejto dobe bolo, že keď palatín krajiny (námetník kráľov) Štefan Illésházy, horlivý evanjelik, v máji r. 1609 vo Viedni umrel, bol na jeho miesto v decembri toho istého roku tiež horlivý evanjelik, gróf Juraj Thurzo, župan Oravy, za palatína vyvolený.

Thurzo staral sa úprimne a neunavne o blaho

cirkve evanjelickej. A vedel, že predovšetkým treba ju samostatne sriadiť a zpod nadvlády katolíckych biskupov osvobodiť.

Keď tedy i zákon krajinský vyslovil, aby každé náboženstvo malo svojich predstavených, hneď prikročil k práci, osamostatniť a sriadiť cirkev evanjelickú. Tým cieľom svolal bol už na 3. júl 1609 shromaždenie do Žiliny k voľbe superintendentov. Ale schôdza táto — o ktorej ináč nič bližšieho nevieme — rozišla sa bez výsledku. Za tým nasledovala v auguste r. 1609 porada v Sučanoch. A iste výsledkom tejto porady bolo zvolanie synody na mesiac marec 1610 do Žiliny.

Táto synoda, vopred náležite pripravená, i prvých superintendentov a ich námestníkov zvolila, i ustálila hlavné zásady a pravidlá samostatného, od katolíckych biskupov neodvislého sriadenia cirkevného. Všetko v príkladnej shode a jednomyslnosti.

Preto má cirkevný snem žilinský pred všetkými inými veľiký, historický význam: on dal cirkvi prvé, základné sriadenie. Trval len tri dni: 28. 29. a 30. marca 1610.

Priebeh synody.

Keď sa približoval čas synody, osvietený palatín mal 27. marca slavnostný vchod do Žiliny zo svojho zámku v Bytči. Pred ním šlo

asi 40 ozbrojencov s pikami, za ktorými sám palatín i so sprievodom na 15 kočoch, ktorého 10 magnátov, v ústrety mu prišlých, uvítalo. Za tým menom duchovného stavu Ján Fabricius, farár hlohovský, pozdravil peknou rečou palatína. Po odpočinku asi hodinu trvavšom, palatín objav so sebou magnátov, zemänov a farárov, a po odspievaní zvučným hlasom obvyklej v cirkvách kresťanských hymny „Veni Sancte Spiritus“, pripomenul v krátkosti, čo sa na nedávnom konvente sučianskom uzavrelo a uviedol závažné príčiny, pre ktoré práve tu v Žiline verejná synoda bola svolaná. I vyzýval prítomných, aby všetci v bázni Božej nad tým premýšľali, čo by poslúžilo cirkvi k dobrému poriadku, čo aj sám dľa možnosti napomáhať sľuboval. A pretože daktorí vyslanci ešte neboli prítomní, za slušné a spravедlivé uznáva, aby sa porady na druhý deň odložily, jakokoľvek jemu, na hornie strany Uhorska ponáhľajúcemu sa, takéto odkladanie veľmi je nevhodné. Keď prítomní vyslanci palatínovi za jeho starostlivosť o dobrý poriadok, a múdrosť, ňouž záležitosti celej cirkve sa týkajúce vedie, vďaku vyslovili, a mu prisľúbili, že sa všemožne pousilujú, aby očakávaniam palatínovým zadosť urobili: rozišli sa každý na svoj byt.

Na druhý deň v čas ráno shromaždili sa všetci vyslanci do kostola. Tu sa zaspievala

hymna spomenutá a Eliáš Láni odriekal modlitbu k Bohu, aby jako dárca všetkého dobrého a každého dokonalého daru, jako Boh poriadku a nie zmätkov, pokoja a nie rozbrojov, prikazujúci, aby sa v cirkvi všetko slušne a podľa riadu dialo, — osvecoval svetlom Ducha svojho svojich veriacich, v jeho mene tu shromaždených, a nastrojil všetkých tak, aby jedným srdcom a jednými ústami len to žiadali, uzavierali a dokonávali, čo sa jeho božskému menu ľúbi a cirkvi k ozdobe a vzdelaniu slúži. Predovšetkým aby Otec nebeský posvätil prítomných v pravde svojej, aby boli jedno, tak ako aj on je jedno s jednorodeným Synom svojím a s Duchom svätým, jehož mocou aľ pôsobí: aby sa v tomto shromaždení všetko šťastlivo a spasitelne v bázni Božej dokonalo, tak aby nemohli napádať verných služebníkov Kristových tí, ktorí proti ním zlé obmýšľajú, ale aby upustili od nepriateľských úmyslov, slovo Božie ale aby sa rozširovalo, a meno slávy Božej po všetky veky vekov posväcovalo.

Po tejto modlitbe povedal palatín k shromaždeným reč, v ktorej medzi iným hovorí: „Ponevác nám a našej péči desať týchto stolíc a jich administrácia sú sverené, vidí sa nám, zakiaľ z milosti Božej hodnosť palatínsku zastávame, aby sa už konečne niečo ustanovilo k blahu cirkví našich a k uvedeniu v nich

dobrého poriadku, že by behom časov, ponevác sme smrteľní, hodnosť palatínska na iných, nášmu náboženstvu neprajných prenesená súc, aj cirkev Kristova v tomto kráľovstve úkladmi diabolskými, — čo dobrotvivý Pán Boh odstrániť ráčiž —, do záhuby uvalená nebola. Ponevác na sneme prešporskom zákonom sa ustanovilo, aby každé náboženstvo, v tomto slávnom kráľovstve prijaté, malo svojho vyznania predstavených čili superintendentov, môžu a musia sa voliť aj evanjelickí superintendenti, „od ktorých všetci ostatní sú odvislí,“ aby sa tak ev. kňazija jarma pápežského, ktoré ich dosiaľ tlačilo, pozbavili. A ponevác týchto desať preddunajských stolíc sú tak rozsiahle, že ich jeden, hoc i naj-súcejší, ani pohodlne vizitovať, ani všetky záležitosti, ktoré sa behom času môžu naskytnúť, revidovať a všetko ostatnie administrovať neni v stave: preto je treba, aby traja superintendenti boli zvolení dľa príkladu cirkví saských a iných svätej Rímskej ríše augšpurského vyznania sa pridržajúcich, ktoré všetky na svojich územiach a okresoch zvláštnych majú superintendentov, istými zákonami viazaných.“ Konečne napomenul všetkých prítomných, aby odložiac všetky privátne ohľady, prednášali s múdrosťou svoje rady a úsudky, k spoločnému blahu cirkve smerujúce.

Na to povstal hlohovský farár Ján Fabricius

a menom ostatných odpovedal: že sa to jedine milosťou Božou stalo, že evanjelická cirkev, na jejž záhuby sa pred dakoľko rokami odporníci boli sprisahali, bola zachovaná, a že verejnými zákonami krajinskými je akoby verejne uvedená a ustálená, ktorá dosiaľ bola len trpená, a ľubovôli čejkoľvek vystavenou byť sa zdala. Že ale Boh srdce kráľovo jej naklonil, tak že sa žiadosti evanjelických magnátov vyplnily: to v prvom rade Božej milosti ďakovať treba, potom ale múdrosti evanjelických magnátov, medzi ktorými prvé miesto zaujíma osvietený gróf Juraj Thurzo, ktorý počas pohybov Bočkayovských verne sa pridržal cisárskeho Veličenstva a terajšieho kráľa. Pobožnosť a horlivosť grófova, ako predtým známa bola všetkým, tak zvlášte teraz je patrná, keď pečuje o uvedenie dobrého poriadku do cirkve. Nie tak magnátom, zemänom a mužom cirkevným sluší ďakovať, ako Jeho Výsosti (Suae Celsitudini), že ich povolal a povolaným svojou prítomnosťou lesku dodávať ráči. To je taký spôsob milosti a blahosklonnosti, na ktorý cirkev Božia nikdy nezabudne, a vďačnou myslou aj teraz prosebne pozdvihuje ruky svoje k nebesám, a s vzdychaním mu praje života predĺženie, šťastné hodnosti palatínskej administrovanie, zdar v radách, a požehnanie pre celý dom jeho. Ostatne pri voľbe superintendentov, jíchž cnosť je známa,

a ktorí hodnosť túto právom zaslúžili, — všetci si dajú na tom záležať, aby sa voľba dala k sláve Božej a cirkvi k prospechu.

Po preslyšení tejto reči prednášal palatín otázky o najlepšej forme správy cirkevnej, o riadu superintendentov, o ich auktorite, o zákonoch a prísaha, a žiadal prítomných kňazov o ich úsudky. S napnutou pozornosťou naslúchali všetci prítomní zvlášte reč Eliáša Lániho, farára bytčianskeho, Jána Fabricia, farára hlohovského a Jána Ponického, farára čachtického. Keď sa usniesli na voľbe troch superintendentov, pristúpilo sa hneď tohoto a nasledujúceho dňa k zostaveniu zákonov, jichž návrh bezpochyby Eliáš Láni vypracoval. Po poludní dňa 29. marca vyvolení boli zo svetského a duchovného stavu mužovia, znalí práv vlastenských, aby spísali články zákonov. Medzi nimi boli: Eliáš Láni, Alexander Socovinus, farár prievidzský, a urodzený Jaroslav Zmeškal, a Georg Lehotský Trenčiansky. Po spísaní zákonných článkov a formuly prísahy superintendentskej, na druhý deň, po predchádzajúcej modlitbe, kandidovaní boli na zaplnenie troch superintendentských úradov, na každý po troch najzaslúžitejších mužoch, a síce na superintendenta stolíc trenčianskej, liptovskej a oravskej: Eliáš Láni, Ján Lazitius a Mikuláš Baticius; na superintendenta stolíc turčianskej, zvolenskej, hontianskej a

novohradskej: Samuel Melík, Matej Lochmann, farár mošovský a ktosi z bratrstva novohradského; na superintendenta ale stolíc prešporskej, nitrianskej a tekovskej: Izák Abrahamides, neprítomný na synode, Ján Fabricius a Ján Ponický. Na to kandidáti vyslaní boli do osobitnej izby a hlasovanie sa započalo, kde každý z hlasujúcich svobodne vynášal svoj úsudok o kandidátoch. Farári v osobitnej izbe napísali hlasy svoje na karty papiera a oddali ich palatínovi; to isté urobili aj magnáti a zemäni, koľko jich koľvek bolo. Po odobraní hlasov povolal palatín kandidátov do shromaždenia a oznámil im, že sú za superintendentov vyvolení: Eliáš Láni, Samuel Melík a Izák Abrahamides. Kladúc na srdce vyvoleným, aby zastávali tak dôstojný svoj úrad, aby to slúžilo cirkvi Kristovej k zvelebeniu a veriacim ku spaseniu, prosil od Otca svetiel a dárcu všetkých darov dobrých, aby vyliat svoje hojné požehnanie na toto dielo.

Eliáš Láni z počiatku v pokornej a peknej reči zdráhal sa tento tak ťažký úrad prijať, už aj z toho ohľadu, aby sa nezдалo, akoby práve on, nie tak pre svoju súcosť, než viac k vôli palatínovi k tej hodnosti bol povýšený. Aj Melík sa vyhováral. Palatín ale obidvom odpovedal, obidvoch chválil a všetky jich dôvody, hlavne ale Eliáša Lániho uvedené príčiny, pre ktoré by úrad superintendenta zastávať nemohli, podvrátil. A tak konečne naklonení boli k tomu.

Na to, práve o dvanástej hodine poludňajšej, pod zvukom všetkých zvonov, ubierali sa shromaždení do kostola cez mesto. Po predku viezol sa palatín, za ním na druhom koči grófka, jeho manželka, s paniami, ostatní peši šli a s nimi veľiké množstvo ľudu, tak že ani miesta v kostole pre všetkých nebolo. — Najprv sa spievalo „Veni Sancte Spiritus“ a druhá ešte pieseň; potom predstúpil Ján Fabricius, farár hlohovský, ktorému synoda predpísala spôsob inaugurácie superintendentov a na to ho splnomocnila, a mal reč o východe svetla evanjelického pred skonáním sveta, ktoré svetlo aj uhorskú krajinu osvietilo, tak že pri súhlase všetkých obyvateľov kráľovstva aj verejným zákonom evanjelické náboženstvo prijaté je a superintendenti ustanovení byť môžu; po odriekaní modlitby vzkladaním rúk presbyteria, Eliáša Lániho a Samuela Melíka pred oltárom stojacích, dľa obradu cirkve vittemberskej, vo všetkom zachovaného, uviedol do úradu. Tento akt inauguračný dokončený bol hymnou Ambrosia a Augustina: Te Deum laudamus a okolo druhej hodiny popoludňajšej sbor sa rozišiel. Na to až do 11. nočnej hodiny na rozkaz palatínov 25 exemplárov synodálnych zákonov odpísali. Jeden diktoval a iní písali. Tieto odpisy rozposlané boli po 10. stoliciach. Potom sa palatín so všetkými rozlúčil a ocestoval na hornie strany

Uhorska, vezmúc jeden exemplár kánonov žilinskej synody so sebou a dal ho v Bardiove v latinskej reči vytlačiť a vytlačený po krajine rozšíriť. Tu podávame verný jeho preklad:

Zákony synodálne.

Diela a uzavretia konventu alebo synody niektorých slavného uhorského kráľovstva barónov, veľmožov a zemänov, ako aj vyslancov a kňazov augšpurského vyznania, shromaždených z desiatich stolíc preddunajských v Žiline roku Pána 1610, v dňoch 28., 29. a 30. marca.

1. Kor. 14. Všecko slušne a podle řádu ať se děje. Žalm 68, 29. Potvrď, Bože, což jsi mezi námi vzdělal.

My gróf Juraj Thurzo z Betlenoviec, palatín krajiny uhorskej, sudca Kúnov, taktiež oravský, tejše stolice hlavný a dedičný župan, radca Jeho Jasnosti kráľovskej a miestodržiteľ v Uhorsku atď., Peter z Revy, župan stolice turčianskej, majster kúrie a radca Jasnosti kráľovskej a strážca svätej koruny krajiny uhorskej, Ondrej Ostrosith z Giletínca a v Ilave, Mojžiš Szuniogh z Jesenice a v Budatíne, Andrej Jakusith z Vrbovej a na Vršatci, Benedikt Pogrányi, Martin Beniczky, podpalatín krajiny uhorskej, Theodos Sirmiensis zo Súfova, prisediaci tabule Jasnosti

kráľovskej a Jur Lehotzky trenčianskej, Jaroslav Zmeškal z Domanovca a Gašpar Ocskay nitrianskej, Ján Maythenyi a Martin Bossányi tekovskej, Ján Ruttkay a Mikuláš Tarnovský turčianskej, Benedik Gyurki a Mikuláš Benkovith zvolenskej, Benedik Pongrácz a Michal Okolicsányi liptovskej, ako i Ján Dávid zo Sv. Petra oravskej stolice; potom Rudolf Maurach a Martin Keszler Prešporoku a Ján Sturm Modry, sv. kráľ. miest vyslanci; — taktiež M. Šimon Heuchelin, evanj. cirkve prešporskej kňaz, Florián Duchoň, blahorodej a veľkomožnej panej Kataríny Pálffy, vdovy niekdy osvieteného pána Štefana Illésházyho, palatína krajiny uhorskej atď. atď. dvorný kazateľ z Prešporskej; v mene a v osobách pánov slova B. kazateľov podhorských: Ján Fabricius, Szt. Mihályi hlohovského a Martin Szkacsányi piešťanského, Baltazár Starozvolenský šintavského, Ján Zubenicus zelenického, Ján Poniceus čachtického a braneckého bratstva a prépošta novomestského, a Zachariáš Gasparides Leszeten; podobne Nitrianskej Alexander Socovinus prievádzky a Michal Petri chrenovský; potom z Nitrianskej Jonáš Černák solčanský; Gašpar Fabricius oslanský z Tekovskej; Eliáš Lány bytčiansky a hornieho okresu trenčianskeho; Samuel Paulinus bystrický a Štefan Krušpier novomestský, Ján Lazicius dolnieho okresu trenčianskeho; Ján Artopaeus košecký,

Izák Hodiczkus turnánský, Jur Piskator hradňanský, Pavel Saladinus bánovský z Trenčianskej; Samuel Melikius brežňanský a Eliáš Tornarius lupčiansky zo Zvolenskej; Andrej Carbonarius svätomartinský a Jur Smidelius svätohelenský z Turčianskej; Christofor Masurkius nemeckolupčiansky, Martin Mokosinus tepliansky z Liptova, a Mikuláš Baticius veličiansky z Oravy — cirkví senióri a duchovní pastieri, vyslati s úplnou úpravou a právom rokovať a uzavierať atď.

dávame touto listinou na vedomie všetkým, ktorých sa týka, že keď sme sa na žiadosť a z poverenia tohože osvieteného pána palatína v otázkach doložných, z čiastky totiž i cieľom ustanovenia predstavených alebo superintendentov — keď to zákony a ustanovenia krajiny dopúšťajú — v cirkvách augšp. vyznania v týchto desiatich preddunajských stoliciach, dňa 29. marca roku bežiaceho 1610 tu v meste Žiline sišli a sriadili po mnohom uvažovaní a rokovaní, zbožne a bratsky vzájomne rozmysliac a uvážiac, nakoľko je treba i aby sa predišlo a vyhlo verejným rôzniciam, aby i naše náboženstvo malo svojich predstavených alebo superintendentov, usniesli sme sa na tejto jednote svornosti a vzájomnej shody:

A síce predne: Ponevác týchto desať stolíc má takú rozsiahlosť, že jeden superintendent

nemohol by ich ani z ďaleka spravovať, uzavreli sme, aby sa tých desať stolíc na tri čiastky rozdelilo, a aby každá časť mala svojho superintendenta, a to v tomto poriadku: Liptovská, Oravská a Trenčianska dvojctihodného pána **Eliáša Lániho**; Turčianska, Novohradská, Zvolenská a Hontianska podobne dvojctihodného pána **Samuela Melíka**; Tekovská, Nitrianska a Prešporská tretieho, tiež dvojctihodného pána **Izáka Abrahamidesa**, prepošta bojnického.

A keď v tomto kráľovstve sú cirkve nielen maďarského a slovenského, ale i nemeckého národa, ustanovili sme, aby národ nemecký, podobne i maďarský mali svojich dozorcov (inšpektorov),* ktorí si majú s horoznačenými pánmi superintendentmi dopisovať, a od nich majú byť odvislí. A za takého dozorcú vyvolený je pre nemecké cirkve v stolicách Prešporskej, Nitrianskej, Tekovskej M. Šimon Heuchelin, slova B. kazateľ prešporský; pre baňské mestá M. Pavel Lentz, štiavnický, a pre maďarské cirkve v stolicách Prešporskej, Nitrianskej a Tekovskej Štefan Kürti, sereďský slova B. kazateľ. Ďalej ustanovené, aby seniori a dekáni v jednotlivých dištriktoch alebo diecézach, ktorí s nami vo

* Boli to vlastne námestní superintendenti a nie inšpektori = dozorcovia v terajšom smysle. Preto i volení boli len zpomedzi duchovných.

vyznaní súhlasia, na spôsob predtým obyčajný, ostali v úrade. A keď by pre isté a zrejme príčiny úrad opustili, majú sa na ich miesto iní vyvoliť, a síce osoby na to spôsobilé, vynikajúce učením, nábožnosťou, vážnosťou a životom bezúhonným.

Čo sa toho týka, že keď by jeden zo superintendentov (ako všetci sme smrteľní) umrel, alebo sa presťahoval do druhej stolice, patriacej pod druhého superintendenta: ustáľujeme a uzavierame, aby druhí dvaja superintendenti, s predbežným vedomím tých stolíc, v ktorých bol predstaveným zomrelý alebo inam povolaný superintendent, ustálením a vyhlásením spoločného usrozuomenia a hlasov, v určenom termíne, mohli vyvoliť a ustanoviť druhého, na taký úrad súčasného superintendenta.

O odmenách týchže superintendentov, mimo dôchodku katedratického a poplatkov kostolníckych, majú sa vyzvať bratstvá a výš označené stolice, aby aj ony z nábožnej horlivosti a odanosti i štedrosti k cirkvi Pánovej a jej slova B. kazateľom niečo stáleho určili a uzavreli.

Konečne čo sa týka prác a povinností a iných zákonov, vynesných ako pre samých superintendentov a inšpektorov, tak i pre seniorov a slova B. kazateľov, ustáľili sme nasledovné:

I. Superintendenti, dozorcovia a seniori nech si dajú všemožne záležať, aby čistým pravover-

ným učením, a bezúhonnosťou života i mravov, čím bližšie dosiahli pravidlo, predpísané sv. Pavlom apoštolom (I. Tim. 3.) biskupom, aby tak mohli svietiť svetlom ostatným pastierom a stádu, — aby v tom prípade, jestli by ináč činili, naše náboženstvo nebolo vohnaté do zlého chýru a aby nebol našim protivníkom zavdaný podnet hanobíť nás.

II. Nech navštevujú cirkve každoročne alebo sami, nakoľko to budú môcť, alebo skrze svojich seniorov, keď by boli alebo chorobou, alebo nevyhnutelným nešťastím prekazení. A keď by jednotlivé cirkve navštíviť nemohli, vynasnažovať sa budú, aby každoročné kňazské shromaždenia, ktoré bývajú v januári a februári, tak zariadili, aby mohli byť na nich sami prítomní. Tak budú môcť napomáhať diela bratov, rozsudzovať prednesené pády, poznávať stav cirkví, zachovávať kázeň (disciplínu) a svoj plat vyzdvihovať.

III. Na návštevách (vizitáciach) nech vyšetria, čo, akým spôsobom a ako verne vyučujú slova B. kazatelia? Či pridŕžajú ľud k modlitbám a katechizácii? Či žijú nábožne, striezlive a čistotne? Na vzájom či sa ľud chová k pastierovi vďačne a úctive? Či platí, čo je farám ustálené? Či sa stará o budovy chrámov, fár a škôl? Podobne nech vyšetria: akých cirkve majú učiteľov a čo a ako učia mládež? Kazateľov mladých, duchom spozdilejších, budú zkúšať a budú nástojiť, aby

prosievajú v učení a mravoch a budú ich odporúčať učenejším. A všetko budú sa snažiť napraviť dľa svojej vážnosti a obozretnosti a priviesť k poriadku pri pomoci seniora patričnej stolice a bratstva.

IV. Povolaním superintendentovým bude všetky dôchodky kostolov, fár, škôl, ako zeme, lúky, mlyny a podobné, s cirkevným rúchom a klenotami, verne popísanými, chrániť, a pečovať, aby sa nič neztratilo, neodcudzilo, ani neumenšilo. A keď by také zeme, lúky, mlyny, majetky boli zaujaté, nech požiada politickú vrchnosť.

V. Kazateľov cirkví a učiteľov škôl majú dľa zákonov brániť proti každému bezpráviu a pohaneniu: za to budú totiž od nich plat dostávať, ku ktorej veci potrebné budú súdy a zákonné vyšetrenie.

VI. Nech ustália a zachovajú vo všetkých takto spojených cirkvách rovnakosť obradov a výkonov, vyjmúc jedine kamžu (k užívaniu ktorej, ako k veci nevýznamnej, nevidelo by sa radným pre isté a zrejmé príčiny pánov maďarských kazateľov nútiť). A to sa ináč nedosiahne, ako vydaním jednej a tej istej Agendy. O svätení sviatkov, ktoré majú sa zachovávať, už predtým jesú ustanovenia bratstvá.

VII. Superintendentovo povolanie bude kandidátov sv. bohoslovnia, ktorí sú vekom a be-

zúhonnosťou života na to súci a sú z toho okolia (diecézy), alebo budú doňho povolani, s pritia- nutím najbližšieho inšpektora a seniora i nie- koľko susedných farárov, zkušáť, a keď ich za súcich uzná, vysvätiť na svätý úrad cirkevný dľa poriadku cirkve vittemberskej, a prepúšťať so svojim a bratov svedectvom, a, čo je naj- hlavnejšie, zaviazat' ich na čistotu učenia a po- slušnosť k zákonom. Jestli by niektorý pre roz- šírenie svojich vedomostí, alebo aby videl kraje, alebo aby si nadobudnul kníh, chcel výnsť do Vittembergu alebo na inú niektorú akademiu augšpurského vyznania, obsaženého v Knihe svornosti, a tam sa dat' vysvätiť, nech mu je to dovolené; len nech sa to deje bez predpo- jatosti alebo pohrdania domácich superinten- dentov. Ale prv než chcjú ta odísť, musejú mať zákonné povolanie, skončené zkušky a mu- sejú byť opatrení odporučením superintenden- tov, alebo inšpektorov. Každý však superinten- dent má písať soznam (protokoll) vysvätených (ordinovaných); a vysvätenými byť majúci mu- sejú na každý pád podpísať Knihu svornosti; ináč ani nemajú byť pripustení k ordinácii.

VIII. V otázkach a prípadoch, zákonne pa- triacich k prehliadnutiu (vyšetreniu) superinten- dentov, keď bude toho potreba, nech sa pripoja politické, znalé práva osoby, pozvané skrz pánov

superintendentov, ale nie interessované, alebo príbuzenstvom a pokrevenstvom spojené.

IX. Pravoty väčšieho významu, ako neprá- vého učenia, cudzoložstva, a iných neobyčajných hriechov, pozdvihnuté proti niektorému kňazovi, diakonovi a učiteľovi, nech sa predostrú super- intendentovi; ten svolá z ktoréhokoľvek bratstva, patriaceho pod jeho správu, mužov výtečných a zvlášte práva znalých politikov; tí nech zá- ležitosť pilne prezkúmajú a usvedčeného z priestupku, dľa akosti viny, pozbavia hodnosti kňazskej a vylúča, plat mu odnímu a oddajú ho vrchnosti politickej na potrestanie. Menšie iné veci majú sa predložiť inšpektorom a se- niorom, aby ani vážnosť seniorova neutrpela štrbiny, a aby ani superintendent nebol množ- stvom pravôt obsypaný.

X. Kňaz, na niektorú faru povolaný, má sa najprv predstaviť superintendentovi, inšpekto- rovi, alebo istotne seniorovi tejže stolice, keď by bol superintendent ďalej vzdialený, a to je- dine z tej príčiny, aby dosvedčil svoj súhlas v živote a v učení, a či má zákonné povolanie.

XI. Keď by alebo žalobník alebo posúdený nechcel byť spokojný s rozsudkom a výrokom seniora a jeho dekánov v tom bratstve, ku kto- rému patrí, a keď by sa odvolal na superin- tendenta, má superintendent toho miesta odpisy písem a výroku od patričného seniora požiadať

a vyšetriť, či bolo súdené správne alebo nie. Jestli vidí, že bolo súdené správne a spravodlivo, nech potvrdí výrok; jestli by ale videl, že sa niečo ešte žiada, má vec znovu dať preskúmať v tom istom bratstve, s privolaním, ak by bolo treba, z druhého bratstva mužov v súdení zbehlých a spoľahlivých. Ďalej appellovať nech je nie dovolené, a útraty znáša posúdená stránka.

XII. Slova B. kazateľov, svojmu dozoru sverených, superintendent nech nespravuje a súdi dľa privatej chůtky a osobnej mienky, ale dľa zákonov. Zatvrdilých, keď by po jednom lebo druhom napomenutí zatvrdile nechceli a odopierali poslúchať, nech vyobcuje, sdeliac to prvej miestnej politickej vrchnosti, inšpektorom a seniorom, a keď by mali nejaký úrad, nech ich zhodí.

XIII. Keď niektorý kňaz má byť na prosbu niektorého žalobníka predvolaný, žalobník obdržiac od superintendenta predvolanie, nech ho prinesie k svojmu seniorovi alebo inšpektorovi, ktorý nech prostredníctvom jedného lebo druhého slova B. kazateľa vykoná predvolanie.

XIV. Ponevác sa často stáva, že superintendenti, inšpektori a sami kazatelia bývajú od niektorých urážaní, a potrebujú ochrancov, preto nariaďujeme, aby superintendent, alebo inšpektor, alebo farári, skrze niekoho urazení, požiadajú v stoliciach politickú vrchnosť, najprv do-

mácu, a potom, jestli by bolo treba, i vyššiu, a nech poprosia od nich pomoc: a tie vrchnosti nesmú im nijak ochrany odopreť.

XV. Keď niektoré bratstvá majú svoje súkromné výsady, alebo nejaké predpráva a slobody, jestli neprotivia sa pravému náboženstvu a týmto prítomným ustanovizňam, nech ich v ich úžitku superintendenti ponechajú.

XVI. Aby sa toto všetko prednesené čím mocnejšie udržalo a zachovalo, tíže páni superintendenti, po slávnostnom, verejnom, v tejto cirkvi žilinskej do úradu uvedení, zložili prísahu na spôsob, ktorý sa má i v budúce časy, keď to potreba bude vyžadovať, zachovávať.

PRÍSAHA.

Ja N. N. slova B. kazateľov v stoliciach N. superintendent, prisahám pred tvárou večného Boha, Otca, Syna a Ducha svätého, a sľubujem, že v živote svojom, verejne i súkromne, nijaké iné učenie nebudem učiť a napomáhať, jedine, ktoré je obsažené v Písmach prorockých a apoštolských a ktoré je složené vo vyznaní augšpurskom, v Augšpurgu cisárovi Karolovi V. roku 1530 predloženom a ktoré sa potom vo Formulí svornosti obsažené nachodí. Pilne a prísne budem bedliť a starať sa, aby toto vyznanie i páni seniori i páni slova B. kazatelia, mojej péči sverení, vyznávali a učili. Pánom fa-

rárom cirkví a celému stádu, mne podriadenému, budem sa usilovať pomocou milosti Ducha svätého, byť takým predstaveným, ako sa svedčí na dobrého a verného pastiera duší a slova Božieho kazateľa. Usilovať sa ďalej budem zachovávať zákony, ktoré predpísané sú i duchovným jednotlivých kontubernií, stolíc a dištriktov, i mne v tomto úrade superintendenta, a budem sa starať, aby i od všetkých i jednotlivých, pod môj dozor patriacich, boly zachovávané a nasledované. Toto všetko chcem zo všetkých svojich síl plniť, k čomu nech mi dopomáha Boh Otec, Syn i Duch svätý, a moja kresťanská viera. Amen.

Pre vierohodnosť a večnú platnosť tohoto všetkého uznali sme za dobré túto našu listinu, zvyčajnými pečatmi a podpismi našimi stvrdenú, vydat' a v známosť uviesť. — Dialo sa a dané v horoznačenom meste Žiline dňa 30. marca roku Pána 1610.

Po synode.

Kto bedlive prečíta tieto ustanovenia žilinskej synody, presvedčí sa a uzná, že neobsahujú ničoho, čo by sa nesrovnávalo s Písmom svätým. čo by odporovalo zákonom krajinským, alebo čo by urážalo cirkev rímsko-katolícku. Je v týchto zákonoch žilinskej synody obsažené len to, čo pravdive vyslovil gróf Thurzo, keď na obranu týchto zákonov riekol: My sme na synode ne-

urobili ničoho, jedine čo slúži ku cti a zvelebeniu všemohúceho a dobrotivého Otca nebeského, k spaseniu našich duší, a k ochrane našej viery, a čo sa týka sriadenia cirkví, sjednotených na základe augšpurského vyznania.

A predsa aký vztek a odpor vzbudila táto synoda na strane katolíckej! Kardinál a arcibiskup ostrihomský Fraňo Forgách videl v žilinskej synode veľké nebezpečenstvo pre katolícku cirkev a preto už v apríli toho istého roku vydal spis, v ktorom protestuje prikre a rozhorčene proti všetkým ustanoveniam synody, lebo vraj tie ustanovenia odporujú krajinským zákonom, svobode cirkve, svätým kánonom, áno i samým prikázaniam Božím, a preto že sú neplatné. Rozhorčene žaluje sa, že palatín touto synodou uviedol nebezpečnú novotu, lebo je nie oprávnený, bez vedomia a vôle arcibiskupa svolávať synodu, na ktorej je reč o cirkevných veciach a osobách. Superintendentov menuje larvami (maskami) biskupov, ktorí vážnosť rímskeho duchovenstva znižujú a v cirkvi roztržky spôsobujú. Vyzýva tedy biskupov, prepoštov, opátov, archidiakonov a farárov, aby odporovali tomuto, cirkvi hroziacemu nebezpečenstvu. Tento protest dal arcibiskup pribiť na dvere prešporského chrámu, ale dal ho i vytlačiť a rozšíriť.

Rozumie sa, že spis arcibiskupov vyvolal medzi evanjelikmi veľké vzrušenie. Superinten-

dent Abrahamides a inšpektor prešporský Heuchelin poslali výtisk spisu toho palatínovi Thurzovi, v sedmohradských stoliciach meškajúcemu Thurzo koncom mája zo Satmáru odpísal superintendentovi, že spis prijal a v súkromnom liste svojom vyslovuje sa veľmi ostro a rozhodne proti nemu a jeho pôvodcovi Forgáchovi. Pes — píše — je na to, aby brechal, a ani nevie iné, len brechať. Každý vták spieva, ako mu zobák narástol a po tom sa i poznáva. Tak ani naši protivníci nikdy neprestanú proti nám, ako nepriateľom pokoja, krajiny a zákonov, štekať, ani teraz, ani budúce. A keby mohli, iste by nás vyničili a do pekla poslali. Ale ako sa rytiersky kôň neobzerá na brechot psov, tak neďbáme ani my na ich exkommunikácie, ktorými nás chcú vytvoriť z kresťanskej cirkve; my opierame sa na svoju vieru, že nás Boh vzdor ich nesnášanlivosti, pýche a tyranstvu, vzdor ich úkladom a podvodnému počínaniu chráni a obráňuje... Konečne Thurzo odkazuje Abrahamidešovi a Heuchelinovi, aby očakávali jeho návrat. Ale si želá, aby superintendenti, inšpektori a seniory s pomocou niektorých učených svetských mužov napísali obranu proti spisu Forgáchovmu a aby mu rukopis poslali. On že ho dá vytlačiť a postará sa o jeho rozšírenie. To sa i stalo. Obranný spis vyšiel tlačou v Košiciach r. 1610 pod názvom: „Apologia pro synodo Solnensí ejusque constitutionibus“.

A medzi tým žilinské zákony, ktoré palatín Thurzo mocou svojou palatínskou potvrdil, neostaly mrtvou literou na papieri, ale všade budily rezký život. Pod ochranou horlivého palatína, povedomé zákonom zabezpečeného práva, bratstvá (kontubernia = senioráty) započaly sa samostatne sriaďovať, vynášaly sa zákony, pravidlá, užitočné pre život cirkevný ustanovenia.

Superintendenti na všetky strany povzbuzovali, dávali úpravy. A pri tom pilne a svedomite navštevovali cirkve sebe sverené. Zvláštnu starostlivosť venovali zakladaniu a sriaďovaniu škôl, a to nielen počiatkových, ale i vyšších. A aby bolo z čoho učiť, superintendent Láni prezrel rozličné preklady a osnovy Lutherovho katechizmu a ustálil novú, správnu osnovu. Knižku venoval Thurzovi a jeho manželke, ktorí dali katechismus vytlačiť a uviesť do škôl. — Na tento katechismus oborilo sa katolícke kňazstvo, habalo a pálilo ho, takže už r. 1634 nebolo tejto požehnanej knižočky.

Preto v tento rok vydal Daniel Pribiš nové vydanie, ktoré tvorilo základ ďalších vydaní.

Veľká dôležitosť žilinskej synody dokazuje sa i v tom, že jej zákony staly sa smerodajnými i budúcim synodám. Tak menovite synoda v Spišskom Podhradí r. 1614 len s malými dodatkami prijala úplne zákony žilinské, a synoda v Ružomberku r. 1707 v mnohom sa na ne odvoláva.

Máme tedy za čo pripomínať si a žehnať pamiatku znamenitých a v pravde Božích mužov, ktorí dielom v Žiline vykonaným položili pevné základy osamostatnenia a sriadenia cirkve evanjelickoluteránskej v Uhorsku.

Ale máme i dôvod a pohnútku nasledovať ich vieru, horlivosť, príklad, a tak zachovať, uctiť si i veľa drahé dedičstvo, ktoré nám zanechali.

Ó by pamiatka pamätnej synody, svätená tohoto roku po jednotlivých sboroch i veľkých shromaždeniach, zanechala stopy požehnané rozničením nového života k sláve Trojjediného Boha, k zvelebeniu cirkve Kristom draho vykúpenej a k spaseniu veriacich!

*

A na závierku ešte jedno, čoho mali by si všetky naše cirkevné kruhy povšimnúť zvlášť v dnešnie naše prevrátené časy.

Synoda žilinská, pod vedením námestníka kráľovského, pri spolupôsobení svornom veľmožov, zemänov a duchovných osôb, dala sborom

evanjelickým také sriadenie, aby ani jeden jazyk nebol ukrivdený. Pre všetky tri národy (keď tak chcete) národnosti, ustanovila predstavených, starala sa rovnako o všetkých.

Túto spravodlivú snahu pekne vyslovil superintendent mučedník Daniel Krman v latinskom verši, ktorý dal vytlačiť vo vydaní zákonov synôd žilinskej, spišskopodhradskej a ružomerskej, vyšlom v Žiline r. 1708 u Vilhelma Kaudera.

Verš ten na pamiatku i tu podávame.

Solnae conjuncta est **Varallya** utrique
Rosenberg.

Ordine, lege, simul Relligione sacra.
Slavica Teutonicae, se natio et *Hungara* junxit,
Quid, tribus his junctis, pulchrius esse potest?
Teuto rosas, *Slavusque* sales, *Hunnusque* valorem
Ecclesiae confert, nomine, reque magis.

Smysel po slovensky:

Žiline pripojilo sa Podhradie, obom Ružomberok, poriadkom, zákonom a svätým náboženstvom. Slovenský nemeckému pripojil sa i národ maďarský. Čo môže byť krajšie, než keď sa títo traja spoja? Nemec prispeje cirkvi vkusom, Slovák umom, Maďar silou, nielen menom, ale ešte viac skutkom.

A dokladáme z tohože vydania i veršik la-
tinský J. Z. (akiste superintendenta Jakuba
Zablera), tiež akoby za heslo postavený:

Ordine nil melius: nil lege decentius
aequa:

Fortius est vera religione nihil.

To znamená:

Nič lepšieho nad poriadok, nič krajšieho
nad zákon spravедlivý;

Nič mocnejšieho nad pravé náboženstvo.

O dvoch najvynikajúcejších mu-
žoch žilinskej synody: Lánim a
Thurzovi možno sa viac zaují-
mavého a poučného dočítať v spi-
se Jána Mocku: ELIÁŠ LÁNI,
PRVÝ EVANJELICKÝ SUPER-
INTENDENT. - Dostať u spolku
„Tranoscius“ v Liptóvskom Sv.
Mikuláši za 40 h., poštou 45 h.

¹³ SD 2342
6.

Cena 20 hal.

Tlačené u F. KLIMEŠA
v Liptovskom Sv. Mikuláši.